

no se improvisan, es de urgente necesidad trabajar con buena orientación y creciente brío, porque, á medida que el tiempo pase, se hará más difícil esta empresa.

Si el fruto no lo recogemos nosotros, lo recogerán, seguramente, nuestros hijos.

Dios guarde á V. E. muchos años.

San Sebastián, 27 de Octubre de 1899.

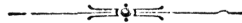
Excmo. Sr.:

El Delegado,

ANTONIO ARZÁC.

(En la sesión ordinaria celebrada por la Excm. Diputación el día 10 de Noviembre se dió lectura á esta Memoria, acordándose pasara á estudio de la Comisión provincial).

Ondarrabiko eta Urruñako anchiñako gertaerak

(ON ARTURO KANPION EUSKALDUN JAKINTSUARI)

Orañ urte batzuek dala, Gipuzkoako Diputazio edo Ekautaren en-karguz Probintziko archibo edo paper-zuzelekuak billersitzen asi nitzanian, askok uste zuten Euskeraz gure aurrekoak izkribatutako pape-ren batzuek billatuko nituala, bañan ez da ala gertatu oraindaño iku-si dituanetan, baizikan danak erderazkoak arkitu dira.

Anchiñako Ondarrabiko uri ontan, beste paper balioso batzuen artean, agertu dira, beerašeago irakurriko dituzun iru karta Euskaraz-ko oyek, Urruñako gure anayak urte asko dala izkribatuak, pakea emengo semeakin izan nayian.

Zuk iñork baño obeto ezagutuko dezu, duten balioa aspaldiko pa-per oyek, eta ez noa beren gañean ezer esatera, nik baño askoz geyago dakienari. Bakarrik nai det nik izkira oyen gañean izen bat jarri, eta ¿zeñena zurea baño obeto jarri nezake?

Lotsatu ziñan Euskal-erriaren negargarrizko egun batean, Euskal-duna izan eta Euskeraz ez jakitea eta orduan egindako lege char arri zor dio gure izkera ederrak, zuk ekarri diozun dote chit aberatsa. Oso

aberatsa, bai, zergatik lenago ere izan baditu gure Euskerak bera alchatzeagatik lan asko egin duten seme leyalak, beñere ez da izan, nere ustetan, zuk bezela ezagutu eta mendeatu duenik.

Gure lege zarrak kendu nai izan zituztenean 1864-garren urtean, alcha zan Euskaldun bat eta, oraiñ Bizkaitarrak gordeta daukaten gitarra sar bat eskuan artuta, juantzan mundurik mundu *Gernikako Arbola* kantatzen, eguzki alde guztietako jendeai aditzera ematera, guk nolako izate ederra genduan baſter arlote ontan, eta gurekiñ zer et-saikeri egin naizuten.

Oraiñ 23 urte arbola santu ura bota zuten kolpeka eta erori zanian atera zuen abar otsera, esnatu ziñan zu burua eta biotza Euskalduntasunez beterik, eta inguraturik an eta emen sakakanatuta zeuden gure izkeraren apurrak, asi ziñan berari oroikarri aundi bat jasotzen. Oraindik ere ari zera eta ari zera orduan asitako lan zaill artan, zenbat eta gorago igo eta jende geiagok arriturik begiratzen dizula.

Erras ezpada ere laguntasuna bigaltzen zu alcha zeran lekuraño, ikusi dezazun biotz-biotzetik opa detala gure maisubak lan ortan jarraitu eta alduen goraño igotzea, jartzen dizut zure izen aundiaren oñean, donkitza ori, artu dezazun, ala badeitzatzu.

SERAPIO MUXIKA-KOAK.

Ondarribian, 1899-garren urteko Azaroaren 21-garren egunean.

«Jaunac

Biriatun asquen aldian zuben eta goure artean pasatudiren bessala gaussac, eskuare oroitu ere zuben aldetik deubs erren courasequo suetic ahal duquegoula, bisquitartean oray auertissen quaistuste nola egoun gois alban zuben habitantec eraman tousten Lohitic goure jouridissionetik goure habitanten by chalupa bere armasoinequin seinac adisquideey, importunaturic bere guainean edo isen propicoan bay situsten condisione zuerte batzuequin arransara joatekuo hala chalupa hetan, eta portu hartan outsy dutenean, hendaia rac zuben consideraciones, etsela sartuquo chalupa etan, eta consideratsen dugounean zube asquen escribatu darotzube goun letra, pena dougou sinhestea zuben habitantec egin dutela acsione hory zuben consentimenduarekin goury damou eguitequo, esparansa isarendugou beras goutas bethiere

opinione ona isaren dusubela eta by chalupa hec zuben habitantec eramantousten estatuban, goure Lohiquo porturat erremetituquo tustela, bide hartas goure erregueec ematen darocouten inteligensia ona eta libertatea entreteni dessagoun amorea guatic, eta nihorc goure artean artefissio guaistos eman estessan disputaric, hauda goure borondeata eta bethiere issatea,

Jaunac

jaun prevosta egoun
biriatur da informatsen
hendaiarren biolensies.

Zuben servitzari
ourruinaquo
baldera apes
juratubak.

Urrugne le 7 Janvier 1680

De harambouru, abbe.— Duhulquo Lissarritz, Secretaire.

badquisube goure habitantec estutela quassic chaluparik adisqueideey importunaturic haissic.»

Respuesta de Fuenterrabía

«E recibido su carta de Vm. su fecha de 7 del corriente en que me dice que algunos vecinos míos an sacado dos chalupas de Loia que eran pertenecientes á sus naturales de Vm. que las tienen en aquel puerto para salir con ellas á pescar y lo que se me ofrece decir á Vm. en orden á lo que me representa es que tengo entendido con algun fundamento que la una de las chalupas es de Osquet y la otra de Martin Andía vecinos de Endaya y que esta inteligencia en que estoy confirma el que las dichas chalupas se hallaban con solos dardos y sin arpones y como los primeros sin los segundos no son de provecho para la pesca de ballenas daban indicio que la prevencion de ellas era más aparejada para hacer hostilidad que para el ejercicio de la pesca; juntándose á esto que el otro día á una chalupa de mis naturales que venia de la mar en fuera le salieron dos de Loia que se conoció facilmente era con intento de hacerle alguna molestia y fué de calidad que hubo que poner seña mi talayero para que salieran de este puerto otras

chalupas á socorrerla como lo hicieron y este fué el motivo que se ha tenido para sacar de Loia las dos chalupas por haber dado lugar las inquietudes que causan á las de mis naturales saliendo de aquel puerto: no obstante para que más plenamente se averigüe esta duda, sirviéndose Vm. de señalar puesto y dia irá mi Alcalde á hablar sobre la materia con el señor Haldernapes con cuya conferencia se tomará la deliberación que convenga sin que de mi parte se procure faltar á la buena correspondencia que profesamos. Guarde Dios etc.»

«Aurruñan le 14 Janvier 1680.

Jaunac

dugularican zuec duzuen dificultate bera zuen lettren iracurzen, escribatzen dorozuegu esquaras, pena dobles, gure canpoan izateac luzarazy darozu erepousta hau, esta gure imaginazionerat etorry ere zuen habitantec eguin duten actionne injustua gure iurisdictionean, eta hartuduten entrepresa eta libertatea zuec reprenitu behar bidean authorisa ahal deza zuequella, esta munduan arozoinniq hory permetizen duenik, eta badirury berarias eguinna della gure autoritatey bidagua-bo eguiteco eta libertatearen gualarazieczco non bizia lehen galduco baitugu hequien sustengatzen, iduritzen zaigu asquen letraren, aizincoas, zina erremetitu baiquinarozuen nazetan, bazindutella berharzen seguridada eta satisfationne guzia ez Lohitic chalupa hanziren hirur hotaric calteriq izateco, zuen habitantec erraten tusten aizaquiac, haguia gaistoac dire, blasmaguarriac, eta gueyago erran dezagun fundament chumecoac, esdenas guerostic Eguia hendaiarriac chalupahetan ateradela guc debecuac eman guerostic eta ez nihorq gaisquy eguiteco itchurariq eguin diotella, eta ez orainno martin aundiaren chalupariq badela, halla izatu balis here iduritzen zaizu nihorq deus bedurtasuniq bazuen, advertitu behar quintuestela, eta ez bere esqus eguin iustizia, gure chocazeco eta offensazeco eta ondoan eguiten espalinbaguinduen gure egin bidea seyete, izanenzen berec eguiteco, Eguia da baguinaquien gure habitant batec enpruntacioella bere hirriscietan chalupa bat Hosqueti eta consentitu guindioen zerbitzazedilla condicionerequin ez Hosquet eta berze hendarriq etzuella utzico sarzera calte guzien eta presondeguiren penan, non arrestatu baiquinduen, deffendatuco zirella, borcha, eguiten bazioen nihorq hary eta, berceri,

periliq esden bezalla eta non herry guzia avertitua baita prest eguoteco, halla icusten duzue nihorq etuella maleziariq eta faltariq, eta zuen habitantec opinione gaistoa izatudutella esparanza izanen dugu chalupac errendatuco tuzuella, eta iraganac iragan intelligencia onean bizico guarella, batac berzeary gueronec nahi esquinduquen gauzaricq egiten estisegulla, eta nihory atseguin hartzeco sujetiq ematen estio-gulla, harguatic ondoan dues communicatzeqoric duzuenean aterako gaisquitzue apropos cautsituco duzuen lecura, hau da gure borondatea eta betiere izatea.

Chalupac errendatu ondoan, desiratzen baduzue, zerbait erpedient on, hartucodugu zuen habitanten ispirituac ere pausuan emateco, bisquitartean zenbait ordena urun gobernadoreaganiq etorrico zaicu zinary escribitubaitiogu.

Jaunac

Zure Serbitzary obedientaeq
 Les abbe et Juratz durrugne.
 de harambouru abbe
 Duhulquo Lissarritz Secretaire.»

«A Urrugne le 22 Janvier 1680.

Jaunac

Errecibitu dugu placer handirequin zuen hil hunen hogoieco letra zina berantesiriq, orducotz emanbaiquindioen letrabat chaluparen ia-beari zinaren erepousta izatubaitugu itzes, zuen eta gure iscuntza escaras aguitz differentabaita pena dugu chit ezin explicatus zuen letra, halla desiratzen guinducue zuec guri espaignoles escribatzea, eta guc zuei franceses edo escaras, chalupes denas bezenbatean zuen habitantec ecar ahaldezaquete bere paradac harturik barran passatzeco abertitzen gaituzuella egunas zinei esbaitaregu desiratzen guri bainno calte eta malheur guchiagoeta nahi badute gure iurusdictionetic erretiratu segurutzen tugu heguien biciac eta ontasunac gure propiac bezalla edo esperen lehorrerat hurbilduguabe asqui izanenda queinnubat edo sinalebat eguita Lohico chalupa ateraco zaie eta chalupac bere aparailuequin libratueta nahibadute erretiratuko dire ures icarendute hau

tza, berze gaineracoan zuec errencura handiac dituzue gure contra, hendaiarrac estute gutiago ezin eguin dezaquogu eguin ahalla bainno guehiago, harrarazi dugu cenbait hequien habitant gure eremutan zinac preso baitantede Baionnan eta egonen baitire erreguec edo governadoreac ordenatu artean zinaren bi letra errezibitu baititugu moustete urtubiac eta guc hendaiarren contra es violenziariac eguiteas erreguereren borondatea icussi artean, nazan zirenac decretatuac dire, non prevostaren eta gure beldurres goardia eguiten baitute gabas eta egunas, eta esbaitire ausartatzen herris canpora peril aundiren aspian icustenduzu violencias berce gaineraco guziac eguitentugulla segura zaiteste esgaudezela lo: mouste sempec escribatudu pressoneren libratzeas bainan esta cassuriq eguiten, mouste urtubiac escribatuco dare gobernadorearen partes es troparic eta violenziariq eguitea, icusico dugu nola conportatuco diren, berze ordenaric dugun arterainno, deus hutzic edo damuric egin badorotzuegu borondatetan guare erreparatzeko eta zuec placer duzuen orduan conferencia bat iduquitzeko della Pausuan (Behobia) edo berze conveniden lecutan salbo biharco eguna, irungo ospitalle aizineco cabarras orai ere errencuratzen gara gendeac franciaco aldetic harturic passatzeas egin dezaquegu guc ere gauza bera edo gaistora berze gauzaric, hendaiaco cabarra zainnarequin inteligentziauda, adien guaren betiere hauzo on eta intelligenzia onean eta berce alde gare beti.

Jaunac

Zuen Servitzari
 Les abbe et Juratz durrugne
 harambouru abbe
 Duhulquo Lissarritz Secretaire.

Esta posible zuen soldaduce irunen eta berzetan eguiten tusten friponqueriac geiago soufritzea, haristegui hemengoa dotiostiatic helduzella iraganden astean atacatu zuten zaspic non bizia gostazer bai-
 zaio otoy emazue zenbait ordena on.»

